

Sambucus nigra

43

Vlier

De Althæa Pers

AS

BLAD

BLOEIWIJZE

BIJPRODUCT

STUIFMEEL

WORTEL

ZAAD

ZOMERTAK

HOUT

SCHORS

VRUCHT

GASTEN DIERLIJK

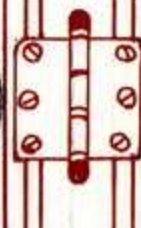
GASTEN PLANTAARDIG

TAKDOORSNEDE

WINTERTAK

Sambucus nigra

Vlier

De vlier is een telg uit de kamperfoelifamilie. De Latijnse naam *sambucus* betekent schuiftrompet of bazuin. Misschien dat het eeuwenoude gebruik van vlierhout voor het maken van fluitjes hier iets mee van doen heeft. De Nederlandse naam vlier komt van het Nederduitse *vlieder*. Het zou een verwijzing naar het geveerde blad kunnen inhouden.

¶ De vlier is een echte cultuurvolger. Overal waar mensen woonden was hij te vinden. Zelfs bij paalwoningen uit het Neolithicum, 2000 jaar BC, zijn al gedroogde bessen gevonden. Niet zo verwonderlijk als je weet dat de vlier de grondstof levert voor de heerlijkste al dan niet alcohol bevattende dranken. En dat daarnaast de meest uiteenlopende kwalen konden worden bestreden, bereid met middeltjes uit de vlier.

¶ De vlier komt van nature over de hele wereld voor, zelfs in Australië. In Nederland komt hij veel voor in de duinen en in beek- en rivierdalen. Hij wordt vooral aangeplant in hagen en natuurlijke afscheidingen. In Zuid-Europa wordt hij veel gekweekt om zijn eetbare vruchten. Vlieren houden van stikstof- en fosfaat bevattende, vochtige gronden.

¶ De vlier is een struik of een kleine, sterk vertakte, meerstammige boom. Hij kan een hoogte bereiken van zo'n zes tot tien meter. Er is vaak een groot aantal krachtige waterloten aan de voet van de stam te vinden.

De schors is sterk gegroefd, kurkachtig en bruin of grijs van kleur. De takken groeien vrijwel recht omhoog en bevatten veel merg.

¶ Het blad is oneven geveerd met vijf tot zeven blaadjes. Ze zijn dofgroen en elliptisch van vorm met een spitse top en een scherp getande rand.

¶ In april is de vlier overdekt met grote, witte, schermvormige tuilen van witte bloemen. Deze kunnen een diameter bereiken van 25 centimeter. De bloemen verspreiden een sterke geur, maar door het ontbreken van honing is er weinig insectenbezoek.

¶ In de herfst ontstaan de bessen. Aanvankelijk groen, later via rood verkleurend naar zwartpaars. In de bes zitten drie tot vijf pitten. De vruchten vormen het hoofdvoedsel van trekkende, jonge vogels. Met name spreeuwen en lijsters, maar ook nachtegalen en grasmussen zijn er verzot op. Zij zorgen ook voor de verspreiding van het zaad, dat niet verteert en overal in de wijde omgeving van de boom ontkiemt. Jonge vlieren in knotwilgen of in dakgoten zijn geen uitzondering. Erg rijpe bessen bevatten door gisting een klein percentage alcohol. Vogels die er erg veel van eten, raken in een lichte mate van dronkenschap, en het landen geeft dan dusdanige problemen, dat we ze verdwaasd aan de voet van een boom kunnen vinden.

¶ Het hout is tamelijk waardeloos. Het is hol met een kern van wit merg, breekbaar en zwak. Zoals vermeld werd het wel gebruikt om fluiten van te maken. Kinderen kunnen er blaaspijpjes van knutselen. Oud vlierhout is hard en vinden we terug in historisch

inlegwerk. Van het gemakkelijk uit te hollen, eenjarige hout maakte men in Twente mondstukken voor midwinterhoorns.

¶ Op oude stammetjes zitten vaak judasoren. Het zijn bruinachtige paddestoelen, die volgens oude verhalen op de vlier groeien sinds Judas zich, nadat hij Jezus had verraden, in een vlier ophing.

¶ 'Daar is bijna geen gewas dat zoo nuttig in alle zijne deelen is als de Vlierboom, want daar is niets aan dat niet van veel gebruik in de medicyne zy', aldus Knoop, een dendroloog van lang geleden. Van de bloemen maakt men een geneesmiddel dat het zweten en plassen bevordert. Een azijn (edik) van vlierbloesem is niet alleen smakelijk in de sla, maar is ook een remedie tegen gezwollen en roos. Vlierbessensap verzacht hoofdpijn en heeft een kalmerende werking op gestreste personen. Van de bessen kan een prima gelei als ook een uitstekende wijn gemaakt worden. Ze werden in Portugal zelfs gebruikt om bepaalde dure wijnen en port te vervalsen, reden waarom het kweken van vlieren er zelfs lange tijd verboden was.

¶ Vliegen hebben een hekel aan de geur van de vlier. Om deze lastposten op een afstand te houden, vlochten voermannen er ooit kransen van, die ze rond de hals van hun paarden hingen. Om dezelfde reden vindt men vaak vlieren rondom oude boerderijen.

Vindplaats : Schieweg, Delft.

